Kurios šalies teismas kompetentingas?

Turinį pateikė

European Judicial Network (in civil and commercial matters)

Bulgarija

1 Ar turėčiau kreiptis į bendrosios kompetencijos civilinių bylų teismą, ar į specializuotą teismą (pavyzdžiui, darbo teismą?)

Civiliniame procese bendrosios kompetencijos teismai nagrinėja iš civilinės teisės santykių kylančius ginčus ir kitus teisinius klausimus ir priima dėl jų sprendimus (Civilinio proceso kodekso (bulg. *Grazhdanski protsesualen kodeks*, GPK) 14 straipsnio 1 dalis). Kai kurie dideli provincijų teismai turi atskirus komercinių bylų skyrius ir atskirus baudžiamųjų bylų ir civilinių bylų skyrius.

Šios taisyklės išimtis sudaro ieškiniai dėl neteisėtais vykdomosios valdžios institucijų ir jų pareigūnų aktais, veiksmais arba neveikimu, padarytais vykdant administracinę veiklą arba susijusiais su administracinės veiklos vykdymu, fiziniams ar juridiniams asmenims padarytos žalos atlyginimo. Tokios bylos priklauso pirminei administracinių teismų jurisdikcijai – jie nagrinėja visas administracines bylas dėl administracinių aktų ir administracinių sutarčių sudarymo, pakeitimo, atšaukimo ar pripažinimo negaliojančiais ir apsaugos nuo neteisėtų administracijos veiksmų ir neveikimo, išskyrus bylas, priklausančias Vyriausiojo administracinio teismo (bulg. *Varhoven administrativen sad*) jurisdikcijai. Civilinės teisės srityje nėra įsteigta jokių kitų specializuotų teismų.

Pagal Bulgarijos teisę nusikaltimo auka gali pareikšti ieškinį dėl patirtos žalos atlyginimo ir civiliniame procese, ir kaltinamojo atžvilgiu vykdomame baudžiamajame procese. Civilinis ieškinys baudžiamajame procese gali būti pareiškiamas ir kaltinamajam, ir kitiems asmenims, civiline tvarka atsakingiems už nusikalstama veika padarytą žalą. Reikėtų nepamiršti, kad teismas gali atsisakyti nagrinėti civilinį ieškinį baudžiamajame procese. Tokiu atveju nukentėjusysis gali pareikšti ieškinį ir ginti savo teises įprastame civiliniame procese.

2 Kai byla teisminga bendrosios kompetencijos civilinių bylų teismams (t. y. tokias bylas nagrinėti kompetentingiems teismams), kaip žinoti, į kurį teismą kreiptis?

2.1 Ar bendrosios kompetencijos civilinių bylų teismai skirstomi į žemesnės ir aukštesnės instancijos teismus (pavyzdžiui, apylinkės teismai priskiriami prie žemesnės, o apygardos teismai – prie aukštesnės instancijos teismų) ir jeigu taip, kuris iš jų kompetentingas nagrinėti mano bylą?

Apylinkės teismas (bulg. *rayonen sad*) yra pagrindinis teismas, kurio pirminei jurisdikcijai priklauso civilinės bylos, nepriklausančios pirminei provincijos teismo jurisdikcijai (bulg. *okrazhen sad*) (GPK 103 straipsnis).

Pagal GPK 104 straipsnį provincijos teismų pirminei jurisdikcijai priklauso:

bylos dėl tėvystės nustatymo arba ginčijimo, įvaikinimo santykių nutraukimo, asmens pripažinimo neveiksniu ar neveiksnumo panaikinimo;

bylos dėl nuosavybės ar daiktinės teisės į turtą, jei ieškinio suma viršija 50 000 BGN;

civiliniai arba komerciniai ginčai dėl didesnės nei 25 000 BGN sumos (nebent ginčas susijęs su išlaikymo išmokomis, reikalavimu pagal darbo teisę arba neleistinų išlaidų išieškojimu);

nepriimtina, negaliojanti arba neteisinga įmonių registracija, kuri pagal įstatymą priklauso pirminei provincijų teismų jurisdikcijai;

bylos dėl reikalavimų, neatsižvelgiant į jų vertę, pridėtų prie vieno ieškinio, priskiriamo provincijos teismo jurisdikcijai, jei jie turi būti nagrinėjami taikant tą pačią procedūrą;

ginčai, kuriuos pagal kitus teisės aktus nagrinėja provincijos teismai.

Pagal Komercinės veiklos įstatymą (bulg. *Targovski Zakon*) pareikštus ieškinius, kuriais siekiama apginti įmonės partnerio teises, užginčyti įmonės akcininkų sprendimą, panaikinti įmonės steigimą, uždaryti įmonę arba iškelti nemokumo bylą, nagrinėja provincijos teismas, kurio jurisdikcijai priklauso įmonės registruota buveinė. Kompetentingas bankroto bylų teismas yra provincijos teismas, kurio jurisdikcijai prašymo pradėti nemokumo bylą pateikimo metu priklauso veiklos vykdytojo pagrindinė buveinė.

Administraciniai teismai turi pirminę jurisdikciją nagrinėti bylas dėl neteisėtais administracinių institucijų ir pareigūnų aktais, veiksmais ar neveikimu padarytos žalos atlyginimo.

Baudžiamajame procese pareikštą civilinį ieškinį nagrinėja teismas, kurio jurisdikcijai priklauso padaryta nusikalstama veika.

2.2 Teritorinis teismingumas (byla teisminga miesto A ar miesto B teismui?)

2.2.1 Bendroji teritorinio teismingumo taisyklė

Ieškiniai turėtų būti pareiškiami teisme, turinčiame jurisdikciją apylinkėje (bulg. *rayon*), kurioje yra atsakovo gyvenamoji vieta, registruota buveinė ar pagrindinė buveinė.

Ieškiniai juridiniams asmenims turi būti pareiškiami teisme, kurio jurisdikcijai priklauso juridinio asmens registruota buveinė. Ginčuose, kylančiuose iš tiesioginių santykių su juridinių asmenų skyriais ar padaliniais, ieškiniai taip pat gali būti pareiškiami teisme, kurio jurisdikcijai priklauso minėtų skyrių ar padalinių vieta.

Ieškiniai valstybės ir vyriausybės institucijoms, įskaitant jų skyrius ir padalinius, turi būti pareiškiami teisme, kurio jurisdikcijoje atsirado teisiniai santykiai, dėl kurių kilo ginčas. Jeigu teisiniai santykiai atsirado užsienyje, ieškinys turi būti pareiškiamas Sofijos kompetentingame teisme.

Žinomo adreso neturinčiam asmeniui ieškinys turi būti pareiškiamas teisme, kurio jurisdikcijai priklauso asmens advokato ar teisinio atstovo gyvenamoji vieta, o jeigu tai neįmanoma, tada ieškinys turi būti pareiškiamas teisme, kurio jurisdikcijai priklauso ieškovo gyvenamoji vieta. Tas pats taikoma, jei atsakovas gyvena ne Bulgarijoje. Jeigu ieškovas taip pat negyvena Bulgarijoje, ieškinys turi būti pareiškiamas Sofijos kompetentingame teisme.

Ieškiniai nepilnamečiui arba neveiksniam asmeniui turi būti pareiškiami teisme, kurio jurisdikcijai priklauso asmens teisinio atstovo gyvenamoji vieta.

Ieškiniai dėl paveldėjimo, visiško arba dalinio testamento atšaukimo, palikimo padalijimo arba savanoriško padalijimo panaikinimo turi būti pareiškiami pagal palikimo atsiradimo vietą. Jei miręs asmuo yra Bulgarijos pilietis, tačiau palikimas atsiranda ne Bulgarijoje, ieškinys turi būti pareiškiamas teisme, kurio jurisdikcijai priklauso mirusiojo paskutinė gyvenamoji vieta Bulgarijoje arba jo turto buvimo vieta.

2.2.2 Bendrosios taisyklės išimtys

2.2.2.1 Kada galiu pasirinkti, į kurį teismą kreiptis: į atsakovo gyvenamosios vietos teismą (pagal bendrąją taisyklę nustatytą teismą) ar kitą teismą?

Ieškinys, kuriuo siekiama sutartimi grindžiamo finansinio reikalavimo įvykdymo, turi būti pareiškiamas teisme, kurio jurisdikcijai priklauso esama atsakovo gyvenamoji vieta.

Išlaikymo reikalavimai taip pat gali būti pateikiami teisme, kurio jurisdikcijai priklauso ieškovo gyvenamoji vieta.

Darbuotojai taip pat gali pareikšti ieškinį darbdaviui savo nuolatinės darbo vietos teisme.

Užsienio asmenų, įmonių ar bendrųjų įmonių, kurių registruota buveinė yra Bulgarijoje, ir joms Bulgarijoje dirbančių užsienio darbuotojų darbo teisės ginčai priklauso darbdavio registruotos buveinės vietos teismų jurisdikcijai, nebent šalys susitarė kitaip.

Darbo teisės ginčai tarp Bulgarijos pilietybę turinčių darbuotojų, dirbančių Bulgarijos darbdaviams užsienyje, priklauso Sofijos teismų jurisdikcijai, jei byla iškeliama darbdaviui, o jei byla iškeliama darbuotojui – darbuotojo gyvenamosios vietos Bulgarijoje teismų jurisdikcijai.

Ieškinys dėl neteisėtos žalos gali būti pareiškiamas teismuose, kurių jurisdikcijos teritorijoje atsirado žala.

Ieškinys skirtingų teisminių apylinkių atsakovams arba ieškinys dėl turto, esančio daugiau negu vienoje teisminėje apylinkėje, ieškovo pasirinkimu gali būti pareiškiamas vienos iš tų apylinkių teisme.

2.2.2.2 Kada turiu kreiptis ne į atsakovo gyvenamosios vietos teismą (pagal bendrąją taisyklę nustatytą teismą), o į kitą teismą?

Ieškiniai dėl daiktinių teisių į turtą, bendrąja nuosavybe priklausančio turto padalijimo arba nekilnojamojo turto ribų nustatymo ar nuosavybės teisių į jį atkūrimo turi būti pareiškiami turto buvimo vietos teismuose. Ieškiniai dėl akto, kuriuo patvirtinamos daiktinės teisės į turtą arba kuriuo siekiama atskirti, panaikinti arba pripažinti negaliojančiu aktą dėl nekilnojamojo turto, taip pat turi būti pareiškiami teisme, kurio jurisdikcijai priklauso minėtas turtas.

Vartotojų ieškiniai ir ieškiniai vartotojams turi būti pareiškiami teisme, kurio jurisdikcijai priklauso vartotojo gyvenamoji vieta, o jeigu vartotojas gyvenamosios vietos šiuo metu neturi, tada – teisme, kurio jurisdikcijai priklauso nuolatinė vartotojo gyvenamoji vieta.

Žalą patyrusio asmens ieškiniai draudikui, Garantijų fondui (bulg. *Garantsionen fond*) ir Nacionaliniam Bulgarijos transporto priemonių draudikų biurui (*Natsionalno byuro na balgarskite avtomobilni zastrahovateli*) dėl kompensacijos pagal Draudimo kodeksą (*Kodeks za zastrahovaneto*) turi būti pareiškiami teisme, kurio jurisdikcijai draudžiamojo įvykio metu priklausė ieškovo nuolatinė gyvenamoji vieta arba registruota buveinė arba kurio jurisdikcijai priklauso draudžiamojo įvykio vieta.

Ieškinys dėl nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimo turi būti pareikštas tuo pačiu metu nagrinėti baudžiamajame procese, teisme, kuriame yra pateikti kaltinimai.

2.2.2.3 Ar šalys gali pasirinkti teismą, kuris paprastai nebūtų kompetentingas nagrinėti bylą?

Iš esmės įstatymais nustatytos jurisdikcijos šalys tarpusavio susitarimu pakeisti negali.

Tačiau turtinio ginčo šalys gali nukrypti nuo teritorinės jurisdikcijos taisyklių, pasirašydamos susitarimą, pagal kurį jurisdikcija suteikiama konkrečiam teismui. Vis dėlto tai neįmanoma, jei ieškinys pareiškiamas dėl teisių į nekilnojamąjį turtą, bendrąja nuosavybe priklausančio turto padalijimo, nekilnojamojo turto ribų nustatymo ar nuosavybės teisių į nekilnojamąjį turtą atkūrimo, akto, kuriuo patvirtinamos daiktinės teisės į turtą, arba nekilnojamojo turto akto atskyrimo, panaikinimo arba paskelbimo negaliojančiu, ir tokiais atvejais teisės aktuose nustatyta, kuris teismas turi teritorinę jurisdikciją.

Kai ieškiniai yra susiję su vartotojų apsauga arba darbo teise, šalių susitarimai dėl jurisdikcijos galioja tik tuo atveju, jeigu jie buvo pasirašyti po to, kai kilo ginčas.

Turtinio ginčo šalys gali susitarti spręsti bylą arbitraže, išskyrus atvejus, kai ji susijusi su daiktinėmis teisėmis arba nekilnojamuoju turtu, išlaikymo išmokomis arba darbo teise. Siekdamos iškelti arbitražo bylą, visos dalyvaujančios šalys turi sudaryti specialų procedūrinį susitarimą (bulg. *arbitrazhno sporazumenie* arba arbitražinį susitarimą). Arbitražo teismas gali naudotis visais atitinkamais tarptautinės teisės šaltiniais ir specialiuoju Bulgarijos teisės šaltiniu: Įstatymu dėl tarptautinių prekybos ginčų arbitražo (bulg. *Zakon za mezhdunarodniya targovski arbitrazh*).

Remiantis Įstatymu dėl tarptautinių prekybos ginčų arbitražo, arbitražo susitarimas reiškia, kad visos

dalyvaujančios šalys prašo arbitražo teismo išspręsti visus arba kai kuriuos tarp jų dėl konkrečių sutartinių ar nesutartinių santykių galinčius kilti arba kilusius ginčus. Susitarimas gali būti sudaromas kaip kitoje sutartyje numatyta arbitražinė išlyga arba kaip atskiras susitarimas. Arbitražo susitarimas turi būti sudaromas raštu. Arbitražo teismas gali būti nuolatinis arba sudarytas konkrečiam ginčui išspręsti. Arbitražo teismas gali posėdžiauti ne Bulgarijoje, jei viena iš šalių yra įsikūrusi ne Bulgarijoje arba jeigu pagal įstatus jos verslo vieta arba centrinė vadovybė yra ne Bulgarijoje.

3 Kai byla teisminga specializuotiems teismams, kaip sužinoti, į kurį teismą reikėtų kreiptis?

Vieninteliai specializuoti Bulgarijos teismai, turintys jurisdikciją civilinės teisės ginčams, yra administraciniai teismai.

Ieškiniai vykdomosios valdžios institucijoms dėl žalos atlyginimo gali būti pareiškiami administraciniame teisme, kurio jurisdikcijai priklauso žalos atsiradimo vieta arba žalą patyrusios šalies gyvenamoji vieta arba registruota buveinė, o kai tokie ieškiniai sujungiami siekiant užginčyti patį administracinį aktą, jie turi būti pareiškiami teisme, kurio jurisdikcijai priklauso apelianto gyvenamoji vieta arba registruota buveinė (Administracinio proceso kodekso (bulg. *Administrativno protsesualen kodeks*) 133 straipsnio 5 dalis).

Visos administracinės bylos yra teismingos administraciniams teismams, išskyrus bylas, priklausančias Vyriausiojo administracinio teismo jurisdikcijai. Vyriausiasis administracinis teismas turi pirminę jurisdikciją, jei norima ginčyti viešosios valdžios institucijos, išskyrus savivaldybės tarybą, išleistą potvarkį, Ministrų Tarybos, ministro pirmininko, jo pavaduotojo arba ministro išleistą potvarkį, Aukščiausiosios teismų tarybos sprendimą, Bulgarijos Nacionalinio Banko išleistą potvarkį arba kitą potvarkį, kurio atžvilgiu, vadovaujantis teisės aktais, pirminę jurisdikciją turi Vyriausiasis administracinis teismas.

Paskutinis naujinimas: 10/09/2021

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.